

CÖNK VE MECMUALARDAN GÜN IŞIĞINA: ABDAL MAHLASLI BEŞ ŞAİR*

Dr. Doğan KAYA*

Abdal, kendisini Allah yoluna adayan, maneviyatta merteye kazanmak için maddiyatını bedel olarak vermiş, dünya nimetlerini gözetmeyen veli olarak nitelendirilmiştir. “Abdal” kelimesi Arapça “bedel”, “bedil” sözlerinin çokluk şeklidir. “Bedel”in anlamı; “bir şeyi karşılık olarak başka bir şeyin yerine koymak, değiştirmek”tir. Allah tarafından verilen bazı sıfatlara tebdil ettiği için abdal denilmiştir. Kalender meşreb ve derviş mizaçlı olan Abdallar “ricalü’l-gayb” erenlerindedir.

Abdallar, nefisleri körletmek, kibirden kaçınmak için dilenmeyi kendilerine caiz görüp gittikleri kaza ve köylerde bellerine zincirle taktıkları boynuzdan yapılmış nefirlerini üfler, kudümlerine vurarak nefesler söyler, zikir ve sema ederlerdi. Abdal sözü, kibirden kaçınıp alçakgönüllü olmayı gerektirdiğinden ve kendisini abdal olarak görme düşüncesinden dolayı, bazı Alevi-Bektaşî şairleri tarafından mahlas olarak alınmıştır. Anadolu abdallarının ilk ve en önemli temsilcisi Kaygusuz Abdal (XV. yüzyıl)’dır. Kaygusuz Abdal bir şiirinde çihar-darb / çar-darp (4 darp, 4 vuruş) tıraş olduğunu ifade etmiştir. Yani saçlarını, kaşlarını, bıyıklarını ve sakallarını usturayla kazıtmıştır. Kimi abdallar, göğüslerinde “Ali” yazısı yazdırmış yahut “Zülfikar” resmi yaptırmıştır. Abdalların özelliklerinden dolayı kültürümüzde “Abdala malum olurmuş.” gibi bir deyim kullanılır olmuştur.

Diğer taraftan abdallık Melamîliğin bir koludur ve aynı zamanda Bektaşîliğin derecelerinden biridir. Tıpkı şamanlar gibi abdallar da ruhlarla temasa geçip yağmur yağdırma, tabii afetlerden koruma, savaşta galip olma hususunda birtakım olağanüstü güçlere sahip kişilerdir.

XIII. ve XIV. yüzyıllarda “derviş”, XV. yüzyılda ise “divane, meczup” sözleri abdal kelimesiyle bir tutulmuştur. Bazı tarikatlarda, abdal sözü “Mevlevî abdalı, Bektaşî abdalı, Kalenderî abdalı” gibi “veli”, “ermiş” anlamlarında kullanılmıştır. Bundan dolayıdır ki edebiyatımızda pek çok Alevî-Bektaşî şairi “Abdal” mahlasını kullanmıştır:

Abdal sözü, kibirden kaçınıp alçakgönüllü olmayı gerektirdiğinden ve kendisini abdal olarak görme düşüncesinden dolayı bazı Alevi-Bektaşî şairleri tarafından mahlas olarak alınmıştır.

Kimi âşıklar kendisini alçak gönüllü göstermek için biçare, dertli, garip, sefil şeklinde sıfatlar kullanırken, kimileri de bir inanca dayalı abdal, derviş, kul, pir nev’inden sözleri kullanır. Tespitlerimize göre edebiyatımızda bugüne kadar 30’den fazla şair “Abdal” kelimesini kendilerine mahlas olarak almışlardır. Bu konuda yapılan araştırmalar ilerledikçe bu şairlerin sayısı daha da artmaktadır. Bunların başlıcasını şöyle gösterebiliriz:

Abdal, Abdal Dede, Abdaloğlan, Abdal Kumral, Abdal Murat, Abdal Pir Sultan, Arif Abdal, Cafer Abdal, Gencî (Genç Abdal), Güvenç Abdal, Hüseyin Abdal, Kalender Abdal, Kaygusuz Abdal, Koyun Abdal, Küçük (Köçek) Abdal, Meczub Abdal, Mesrur Abdal, Meydan Abdal, Muhyiddin Abdal, Pinhan Abdal, Pir Gaib Abdal, Pir Sultan Abdal, Sadık Abdal, Sefil Abdal, Sersem Abdal, Teslim Abdal, Uryan Abdal, Viranî Abdal, Yeşil Abdal. Bu konuda 24 Mart 2002 günü Ankara’da Âşık Veysel Kültür Derneğinin tertiplelediği, Halk Kültürümüzde Sivas’ın Yeri Sempozyumunda sunduğumuz “Cönklerden Gün Işığına: Abdal Mahlaslı Halk Şairleri” adlı bildiride geniş bilgi verdiğimizde tekrar üzerinde durmayacağız. (<https://dogankaya.com/fotograf/Âşık%20Edebiyatı>). Ancak ilgili çalışmamızda şiirleri olmayan abdal mahlaslı şairlerden bir kısmını da bu çalışmamızda ortaya kayacağız.

Makalemizin kaynağı T 247 numara ve “Mecmua-yı Eşar” adıyla İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesinde bulunan esere ve İstanbul Şehir Üniversitesi Kütüphanesinde kayıtlı bulunan bir cönke dayanmaktadır.

Mecmua-yı Eş’ar, toplam 58 varaktır. Muhtevası oldukça zengindir. İçinde 119 şaire ait şiirler bulunmaktadır. Şiirler şu şairlere aittir:

Abdal Mûsâ, Abdî, Amîkî, Ârifî, Âsım, Askerîş, Belîğ, Bosnavî, Ca’ferî, Cenânî, Cesârî, Cevrî, Cezbî, Derûnî, Divane Birader, Duhûlî, Emir Sultan, Emîrî, Fâdilî, Fasîhî, Fazilî, Fedâyî, Fevrî, Fevrî, Figânî, Firakî, Gaybî, Gubârî, Güftî, Hacı Bektaş Velî, Hâfız, Hâletî, Hamza Abdal, Hasan Baba, Hâşimî, Hatâyî, Hayâlî, Hayâlî, Hayretî, Hilâlî, Hilmî, Hüsâmeddin, Hüsrevî, İbrahim Şirazî, İmam İdris, İrfânî, Kabûlî,

* Bildiri olarak sunulmuştur: Âşık Veysel Kültür Derneği, Halk Kültürümüzde Sivas’ın Yeri Sempozyumu, Ankara, 24 Mart 2002.

* Emekli Öğretim Üyesi, drdogankaya@gmail.com www.dogankaya.com

ORCID ID: 0000-0001-5725-0332

Kaimî, Kaygusuz Sultan, Kızıl deli, Kirâmî, Kul Himmet, Lâmekâanî, Lebibî, Lem 'î, Levnî, Makâmî, Medhî, Mezîdî, Muhibbî, Muhtârî, Mukîmî, Münîrî, Na 'îmî, Na 'tî, Nâbî, Nazmî, Nev 'î, Nevres, Nihânî, Niyâzi, Nûrî, Nümâyî, Nümâyî, Oğlan Şeyhî, Peykerî, Pir Muhammed, Pir Sultan, Rızâî, Sa 'dî, Sâfî, Seher Abdal, Seherî, Senâyî, Seyyid Ali Sultan, Sıdkı, Sırrî, Sinan Ümmî, Sultan Murad, Süheylî, Sür 'atî, Şah Kalender, Şâhî, Şem 'î, Şemsî, Şerîf, Şevkî, Şeyhî, Şîrî, Şûrî, Şühûdî, Tekir Baba, Ubeydî, Ulumî, Ulvî, Usûlî, Vahdetî, Vechî, Viranî, Visâlî, Vuslatî, Vücûdî, Yahyâ, Yemînî, Za 'fî, Zuhûrî.

Söz konusu mecmuada şiiirler çift sütun olarak kaydedilmiş; şair adları, kırmızı renkle yazılmıştır.

Konumuzla ilgili olarak mecmuada, beş şairin 16 şiiri kayıtlıdır. Şairlerin başlıcası şunlardır: *Abdal Musa, Hamza Abdal* (6 Şiir), *Niyâzi Abdal, Pir Muhammed, Seher Abdal* (5 Şiir). Şiirlerden Abdal Musa'ya ait olan ve "Kim ne bilür bizi nice soydanuz / Ne zerre otdan ne hod sudanuz" mısralarıyla başlayan şiir, bilinen bir şiir olduğu için buraya alınmamıştır. Adlarını zikrettiğimiz şairleri XIX. yüzyılda şaşadıkları kanatindeyiz. Bu şairlerin tamamı Alevî-Bektaşî inanca sahiptir. Şiirlerden Pir Muhammed Abdal "Uyur idim uyardılar" diye başlayan şiiri hece; diğerlerinin tamamı aruz ölçüsüyledir.

İkinci kaynakta 41 şairin şiirleri kayıtlıdır. Bu şairler şunlardır: *Abdal Pir Sultan* (5 şiir), *Âşık Yunus, Baba İbrahim, Bâkî, Bedri, Celâlî, Dilzârî, Ecrî, Elbasânî, Bedri, Ervâhî, Firûzî, Hacı Bektâş, Hacı Recep Dede, Hakkı, Hâşimî, Hızır Çelebi, Kalender Baba* (2 şiir), *Kaygusuz, Kerîm Dede, Kul himmet* (5 şiir), *Latîf, Molla Sa 'deddin, Nesîmî* (2 şiir), *Nev 'î, Nevres, Niyâzî* (2 şiir), *Pir Hatâyî, Pir Sultan Abdal* (22 şiir), *Rumûzî* (3 şiir), *Seher Abdal* (2 şiir), *Selmân, Sersem, Sersem Ali Baba, Seyfî, Seyrânî, Şâh Hatâyî* (10 şiir), *Şeyh Hamza, Tûrâbî* (3 şiir), *Veli Baba, Virânî.*

Çalışmamızda bu cönkte yer alan Seher Abdal adına kaydedilmiş iki şiir gün yüzüne çıkarılmıştır.

METİNLER

HAMZA ABDAL

(. . . / . . . / . . . / . .)

Şâhsın sen dü cihanda Şah-ı Sultanı'ım Ali
Arş-ı tahtın ey yüzü şems-i mâh-o tabanım Ali

Tac-ı aşkın başıma giydir sa'âdetdir bana
Ey İrem bağındaki serv-i hırâmânım Ali

Rahmetin âbından ey şâh sun bugün dil-teşneye
Nûş eden olmaz anı ey âb-ı hayvânım Ali

Dilerem ey şâh senin dergâhına oldum esîr
Etme red ben bendeni mahşerde sultânım Ali

Havz-ı kevserden kaçan âşıkların sâdıkların
Nûş edüp hep diyeler sâhib-i rıdvânım Ali

Rû-siyâhım gelmişem dergâhına şâhım senin
İsterem hûn u visalin eyle ihsânım Ali

Bahr-i ilm-i ma'rifet kânı me'ânî ma'deni
Hak habîbi dedi kim şânına 'irfânım Ali

Şehr-i ilmim ben velî Bâbım Ali'dir bî-riyâ
Der Resûl-i Hak Ali hakkına furkânım Ali

İkimiz bir nûrdan bahş etdi ol Rabb-i celîl
Bana Ahmed der velî sana arslanım Ali

Eyledi ashâb içinde bir dilâverlik özüm
Çağırup lebbeyk halîl der “lâ fetâ illâ Ali”

Yetmiş iki kerre şâh çaldı Nusayrîyi ‘ayân
Her kaçan dirilse evvel dirdi sübhânım Ali

Gâr içinde bir devi bend etdi olmadın âdem
Ne kerâmetdir ne sırdır de bana cânım Ali

Pir-i Selmân’a meded irgürdün Erzen’de ey şâh
Nesrîn ü nergis ü sünbüldür delîl-i hâtem Ali

Müşrik münkir seni sevmez sana olmaz muhib
La’net olsun kendine ve nesline îmânım Ali

HAMZA ABDAL aklın erdikçe de şâhın medhini
Söyle tâ sen haşre dek de derde dermânım Ali
(14b)

HAMZA ABDAL

(_ _ _ / _ _ _ / _ _ _ / _ _)

Hamdülillâh yoğiken var eyledi bizi celi
Lutfun ızhâr eyleyüp söyletdi ağzında dili
Hak Te’âlâ birliğine demişüz cândan belî
Eşk-i çeşminden akar dinmez ebed hicrân seli
Merhaba ey kutb-i âlem zübde-yi nesl-i Ali
Merhaba ey sırr-ı Haydar Hacı Bektâş-ı Velî

Âyet-i levlâk habîbin şânına oldu nüzûl
Ahmed’in hem şer’ile bilindi hem dîn hem usul
Ahmed’in sırrın bilen ol oliser Hakk’a vusûl
İlm-i Kur’ân’ı zuhûra getüren oldur Resûl
Merhaba ey kutb-i âlem zübde-yi nesl-i Ali
Merhaba ey sırr-ı Haydar Hacı Bektâş-ı Velî

Ben ‘ulûmun şehriyem dedi Muhammed Mustafa
Bâb-ı şehrimdir der ol Şâh-ı Aliyye’l-Murtazâ
Şânına Hak’dan inipdür “Hel etâ” ve “Lâ fetâ”
Kim tutar dâmen-i Haydar çekmez âhirde cefâ
Merhaba ey kutb-i âlem zübde-yi nesl-i Ali
Merhaba ey sırr-ı Haydar Hacı Bektâş-ı Velî

Şâh-ı merdân Ali’nin tîr ü bâlıdır olar
Fâtıma hayru’n-nisâ’nın hem ‘iyâlidir olar
Hem “Sekâhüm rabbühüm” âb-ı zülâlidir olar
Hem Muhammed bağının taze nihâlidir olar
Merhaba ey kutb-i âlem zübde-yi nesl-i Ali
Merhaba ey sırr-ı Haydar Hacı Bektâş-ı Velî

Şâh Hüseyin ile Hasan’dır evliyâlar serveri
Murtaza destinden anlar evvel içer kevseri
Anları sevmez Havâriclerden oldu dil berî
Şâh Hüseyin-i Kerbelâ oldu şehîdler serveri
Merhaba ey kutb-i âlem zübde-yi nesl-i Ali
Merhaba ey sırr-ı Haydar Hacı Bektâş-ı Velî

Şöyle zeynetdi dili hubbi ile Zeyne'l-abâ
Ol cihetden giymişem eğnüme bir köhne abâ
Gel berü zâhid gamını gider eğninden kabâ
Kimde kim olur kabâ anda salât olur hebâ
Merhaba ey kutb-i âlem zübde-yi nesl-i Ali
Merhaba ey sırr-ı Haydar Hacı Bektâş-ı Velî

Ol muhammed Bâkır'ın aşkı benim başımda tâc
Etme anlardan beni gayriye bir dem ihtiyâc
Lutfedüp bendeni etme evlâdından ihtilâc
Dembedem hubb-i Hüdâ ile bu dildir ibtihâc
Merhaba ey kutb-i âlem zübde-yi nesl-i Ali
Merhaba ey sırr-ı Haydar Hacı Bektâş-ı Velî

Ca'fer-i Sâdıkdürür ehl-i tarîkat rehberi
Zâhidâ horlukla bakma gaflet edüp ol eri
Hem şerî'at ehlinin oldur hakîkat mihteri
Cümle fakrullâh bâkiyullâhın oldur mehteri
Merhaba ey kutb-i âlem zübde-yi nesl-i Ali
Merhaba ey sırr-ı Haydar Hacı Bektâş-ı Velî

Şâh Ali Musa Rızâ Hak emrine verdi rızâ
Çekdi Yezîdler elinden dünyede türlü cezâ
Âl-i Mervân cem' olup etdi imamlara nidâ
Sad-hezârân la'netullah olsun anlara sezâ
Merhaba ey kutb-i âlem zübde-yi nesl-i Ali
Merhaba ey sırr-ı Haydar Hacı Bektâş-ı Velî

Evvel Takîdir cümle takvâ ehli içre müttakî
Zâhidâ ergil ana tahkîk göresin sen hakkı
Hakkı ızhâr etmek için geldi âleme Nakî
Cehdedüp irşâdını anlara ergör ey fakî
Merhaba ey kutb-i âlem zübde-yi nesl-i Ali
Merhaba ey sırr-ı Haydar Hacı Bektâş-ı Velî

Şâh Hasenü'l-Askerî'dir cism içinde cânımız
Âl-i Haydar'dır bizim hem dînimiz îmânımız
Anları her kim sever candan odur cânânımız
Sevmeyen buğz eyleyenlerdir bizim füccârımız
Merhaba ey kutb-i âlem zübde-yi nesl-i Ali
Merhaba ey sırr-ı Haydar Hacı Bektâş-ı Velî

Ol Muhammed Mehdî'dir hem evvelîn ü âhirîn
Terkedüp dünyayı oldu tayyibûn u tâhirîn
Ol gelüp savm u salâtın sırrın etdi zâhirîn
Şöyle bildin mazhar-ı hakdır gelen ol ârifîn
Merhaba ey kutb-i âlem zübde-yi nesl-i Ali
Merhaba ey sırr-ı Haydar Hacı Bektâş-ı Velî

Geldüğüm demde cihanda ibtidâ gördüm seni
Hem veliyyullâh için müntehâ gördüm seni
Dergeh-i fakr içre ey şeh-i muktedâ gördüm seni
Sidre vü arş ile kürsde müntehâ gördüm seni
Merhaba ey kutb-i âlem zübde-yi nesl-i Ali
Merhaba ey sırr-ı Haydar Hacı Bektâş-ı Velî

Hem Hak'ın kudret elisin Yâ Hacım Sultân sen
Mazhar-ı sırr-ı Ali'sin Yâ Hacım Sultan sen
Cennet-i 'adnin gülüsün Yâ Hacım Sultân sen
Cümle pîrlerin pîrisin Yâ Hacım Sultân sen
Merhaba ey kutb-i âlem zübde-yi nesl-i Ali
Merhaba ey sırr-ı Haydar Hacı Bektâş-ı Velî

Kim derûnundan sana eyler tevellâ-yı velî
Ol kişinin kalbine eyler tulû' hubb-i Ali
Sana kim bî'at edüp dâmânına kor mu eli
Rûz-i mahşerde anın yüzünü ak eyler Celî
Merhaba ey kutb-i âlem zübde-yi nesl-i Ali
Merhaba ey sırr-ı Haydar Hacı Bektâş-ı Velî

Ya ilâhî kıl inâyet bana zâtın hakkiçün
Adem ü Havvâ'da olan hak sıfâtın hakkiçün
Hem kılınan hams-ı evkât-ı salâtın hakkiçün
HAMZA ABDAL'ın murâdın der zekâtın hakkiçün
Merhaba ey kutb-i âlem zübde-yi nesl-i Ali
Merhaba ey sırr-ı Haydar Hacı Bektâş-ı Velî
(15a)

TAHMÎS-İ HAMZA ABDAL

(_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _)

Şu gönül pervânesin gördüm yerin nâr eyledi
Nâr içinde nûr-i miskin kendiye yâr eyledi
Gül ruhuna karşı bülbül-veş gönül zâr eyledi
Ol güneş yüzlü sanem çün arz-ı didâr eyledi
Gördü zâhid yüzünü tesbîh-i zünnâr eyledi

Demişüz “Kâlû belâ”dan biz belî şol vâhide
Vâhid olmuşuz ezelden ihtiyâc yok şâhide
Evliyâdadır nazar hiç iltifât yok âbide
Çünkü ikrâr eylemez âşık riyâlu zâhide
Gam değil sûfî eğer âşıkâ inkâr eyledi

Bârekellâh ahsen-i sûetde ol hayru'l-ümem
Âdem'i halk etdi vechinde nakşetdi rakam
Yazdı “Bismillâhirrahmân” levh-i insanda kalem
Gördü gözüm gözgüyü yüzüne karşı ey sanem
Gayret odu ey perî çün gönlüme kâr eyledi

Ol leb-i meygûnunu emmek demâdem fikrimiz
Meclis-i vaslında ihyâ eylemekdir zikrimiz
Saklama göster cemâlullâhına der şükürümüz
Yüzünü göster bize cânâ bu miskin gönlümüz
İhtiyâkından serime dünyayı dar eyledi

HAMZA ABDAL cân kulağın aç işit Hak'dan hitâb
Der okur vechin hurûfun ma'ni-yi ümmü'l-kitâb
Hem dedi “Ve'ş-Şems” yüzün hem derdi alnın afitâb
Sâkiyâ gördü gözüyle câmin içinde serâb
Kend'özün anda Nesîmî mest-i hammâr eyledi
(17a)

TAHMÎS-İ HAMZA ABDAL

(_ _ _ / _ _ _ / _ _ _ / _ _)

Dildedir yârin hayâli ben bu ânı n'eylerem
Var iken bednâmlık âlemde şânı n'eylerem
Yâr-ı cânım durur iken yâr-i fânî n'eylerem
Dilberâ ben senden özge ömr-i cânı n'eylerem
Tâc u tahtı mal u mülkü hânımânı n'eylerem

Gitmeden kaldı serimde zâhidâ aşkdan hevâ
Âkıbet simurg-veş pervâz eder göçer fenâ
Etmede bâğ-ı fenâ içre dirîğ bir dem safâ
Dilerim vasl-ı cemâlin ta kılâm derde devâ
Ben senin bî-mârınam özge devâyı n'eylerem

Mevsim-i gülzâr erüp şiddet gidüp döndü zemân
Hamdülillah kim o şiddetden esen bulduk emân
Mürde iken kamu eşyaya hayat erişdi cân
Ey müselmânlar bilin kim yâr ile hoşdur cihân
Çünkü yârdan ayrı düşdüm bu cihânı n'eylerem

Ey dirîğâ ermedim kaldım o yâr ihsânına
Kavline yalan imiş inanmazam peymânına
Aldanup bel bağladım dîvâne-veş ikrârına
Çok dualar kılmışam ben Hâlik'in dergâhına
Çün dualar makbûl olmaz ben duayı n'eylerem

HAMZA ABDAL'a ecel erdikde hiç vermez aman
Ey dirîğâ hasretâ bu tenden ayrılırsa cân
Sabra tâkat yok visâlinde meded şâhım hemân
Dilber eydür ey NESÎMÎ kıl sabır etme figân
Şimdi efgân etmeyüp yarın figânı n'eylerem
(17a)

HAMZA ABDAL

(_ _ _ / _ _ _ / _ _ _ / _ _)

Zâhidâ biz gelmedik âleme kesbetmeğe mâl
Gelmişüz kendi özümüz bilmeğe ey ehl-i hâl
Gel gider gönlün içinde kalmasun hiç kıl ü kâl
Şöyle bil kim nefsin bilmezsen oldun ehl-i dâl
Uzlet et fakr içre miskin kimseye olma celâl
Giyme şöret donunu giy eğnüne bir köhne şâl

Tâlib-i dünya olanlar olısar âhir hımâr
Rûz-i mahşerde şefâ'at ol garîp kimden umar
Hizmet eder bir uluya almak için bir tımar
Bilemez miskin yediği olıstardır zehr-i mâr
Uzlet et fakr içre miskin kimseye olma celâl
Giyme şöret donunu giy eğnüne bir köhne şâl

Ne 'acep aksine devretmeğe başladı zemân
Ejder oldu cümle halk birbirine vermez aman
Kaplamışdır anların kalbini rayb ile gümân
Gel ki miskin ne yatursun hâb-ı gafletden uyan

Uzlet et fakr içre miskin kimseye olma celâl
Giyme şöhret donunu giy eĝnüne bir köhne şâl

Küfr ile ömrün geçirme ey fakı î mânâ gel
Gel özünü müřşide teslîm edüp irfâna gel
Varlığını râh-ı Hak' da harcedüp î mânâ gel
Secdeni vech-i Hüdâ'ya eyleyüp ihsâna gel
Uzlet et fakr içre miskin kimseye olma celâl
Giyme şöhret donunu giy eĝnüne bir köhne şâl

Âsitân-ı fakr içinde ihtiyâr et hizmeti
Olmak istersen dil ü cân ile Ahmed ümmeti
Şöyle cehd et kim sana eriře pirlar himmeti
Tâ sana keřfolâ Hakk'ın türlü türlü hikmeti
Uzlet et fakr içre miskin kimseye olma celâl
Giyme şöhret donunu giy eĝnüne bir köhne şâl

Sev gönülden hanedânı eyleme buĝz ile kin
Sevmeyen nesl-i Ali'yi anda zerre olmaz dîn
Binme nefsin atına lutfeyle gel secdeye in
Olmak istersen cehennem ateşinden sen emîn
Uzlet et fakr içre miskin kimseye olma celâl
Giyme şöhret donunu giy eĝnüne bir köhne şâl

HAMZA ABDAL gel kanâ'at eyle dünyayı gider
Tâlib-i dünya olan âhirde î mânâ gider
İlmin idrâk eylemezsen ömrü bil zâyî' gider
İlm edep öğren cihânda çû ile çâyı gider
Uzlet et fakr içre miskin kimseye olma celâl
Giyme şöhret donunu giy eĝnüne bir köhne şâl
(17a-17b)

HAMZA ABDAL

(_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _)

Gelür ey cân beri yüz nâz ile cânân gibidir
Bin niyâz ehli anın yüzüne hayrân gibidir

Zülf-i sevdâsı vü aşkı ruhı ol muĝbeçenin
Kâfir-i aşka bugün küfr ile î mân gibidir

Gam yeme düşdün eĝer zulmet-i küfrüne anın
Lebi-i cân bahşı sana çeşme-yi hayvân gibidir

Hâl-i Hindûsuna bak Rum eline ta'ne kılur
Çeşm-i câdûsunu gör fitne-yi devrân gibidir

HAMZA ABDAL n'eylerem huld-i berrîn ravzasını
Âsitânı bana çün ravza-yı rıdvân gibidir
(17b)

NUTK-I NİYÂZÎ ABDAL

(_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _)

Ey yoĝu var eyleyüp varlığını var eyleyen

Yokluk içre varlığın gün gibi ızhâr eyleyen

Yoğu var edüp ezel varlıkda kodu varlığın
Varlığın öz varlık içre gizli seyrân eyleyen

Yokluk anın varlığıdır varlığa yok deme kim
Yokluk dahi var iledir var eder âşikâr eyleyen

Varı yoğ yoğu var etmek Hakk'ın şanıdadır
Nutk içinde nâtik oldur nutka güftâr eyleyen

Kâinâtın aynı Hak'dır cân gözüyle kıl nazar
Hasbeten lillâh hakdır "Leyse fi'd-dâr" eyleyen

Ayn-ı zâtın noktasıdır abde gayr esmâ verüp
Nokta-yı vâhiddir işbu yâr-i ağyâr eyleyen

Zahmeti rahmete tebdîl eyle tarh et noktasın
Rahmet-i Hak'dır hakikat hakdır âsâr eyleyen

Pir bir dersin iki hakdır velî birdir sözüm
İki bir deme ki birdir bini tekrar eyleyen

Kudretinden levh-i dilde şak olup yazı kalem
Sikke-yi aşk-ı ezeldir cânıma kâr eyleyen

Ateş-i aşka halîl olup ezel yansın ne gam
Gülşen-i aşk içre Hak'dır çünkü gülzâr eyleyen

Rûz u şeb "ânestü nâr"ın nûruna yanmak gerek
Mûsâ-veş Hak'dan temennâ vech-i dîdâr eyleyen

Sensin ol sevdâ-yı aşkınla ezelden ta ebed
Vechine karşı beni candan talepkâr eyleyen

Sensin ol âşıkları aşkında ferhâd eyleyen
Leyli-yi Mecnûn için Mansûr'u berdâr eyleyen

Sensin ol zât-ı sıfâtın 'aynını kılmağ için
Ol ehad isminde uş Ahmed-i muhtâr eyleyen

Sensin ol esmâ-yı kül içre Kerîm ve hem Rahîm
Lutf içinde adını Cebbâr u kakhâr eyleyen

Sensin ol Şâh-ı velâyet sırrının vechinde üş
Ahmed-i muhtâr ile Haydâr-ı kerrâr eyleyen

Sensin ol "Nahnu kasemnâ" kasemini takdîr eden
Pâdişâhı derviş ü abdalı ebrâr eyleyen

"Kün fekân"ın varını aşkında şâhın terk edüp
Cân u baş terkin kılur Hak ile bâzâr eyleyen

Sensin ol Şâh-ı Hasan hem Şâh Hüseyin'in aşkına
Âşık-ı sâdıkları sermest-i hammâr eyleyen

Sensin ol Zeynelabidin'den Muhammed Bâkır'ı

Ca'fer-i Sâdık'la hemhal cümle yekpâr eyleyen

Mûsâ Kâzım'dan Ali Musa Rızâ'nın şevkine
Uş Takî vü bâ Nakî'dir bizi bîmâr eyleyen

Askerî ve Mehdi-yi sâhib-zamânın aşkına
Hak bizi "Kâlû belâ"dan dertle efkâr eyleyen

Sen dahi derviş NİYÂZ ABDAL eğer derviş isen
Ehl-i hakdır bil hakikat Hakk'a ikrâr eyleyen
(9a)

PİR MUHAMMED ABDAL

Uyur idim uyardılar
Diriye katdılar bizi
Koyun olduk çan takdılar
Sürüye katdılar bizi

Kassâba sürüldük gitdik
Kanareye mekân tutduk
Sırr-ı Hakk'a teslîm etdik
Uluya katdılar bizi

Îrâdet verdi söyledik
Aşk deryasını boyladık
Çiçek bulduk bal eyledik
Arıya katdılar bizi

Geldik kanaraya dizildik
Aşk kitabında yazıldık
Bal olduk sükket ezildik
Doluya katdılar bizi

PİR MUHAMMED ABDAL bunda
Ulu divan sürer günde
Pirim şimdiki zamanda
Ali'ye katdılar bizi
(10a)

SEHER ABDAL

(. ___ / . ___ / . ___ / . ___)

Îlâhî aşkını ezel muradım sen Hüdâ'dandır
Hüdâ himmet kıla şefkat Muhammed Mustafa'dandır

Aliyyü'l-Murtazâ şâhım Hasan Şâh'im Hüseyin oldu
Ümidim şey-i lillâhım Aliyyü'l-Murtaza'dandır

Şehîd-i Kerbelâ şâhım Necef sırrın bilen gelsün
Velâyet kandilin görsün *dolu nûr-i ziyâdandır*

Dolu nûr-i ziyâdan çün ezel Zeyne'l-abâ'dandır
Muahammed Bâkır uş dahi *delîl-i rehnümâdandır*

Delîl-i rehnümâ oldu hakikat Ca'fer-i Sâdık

Hakikat râh-ı hakdandır dahi *sıdk-ı safâ*dandır

Safâ vü sıdk ile zikrin olaydı Mûsâ-yı Kâzım
Ki zikr (ü) fikr-i hak dâim *Ali Musa Rızâ* 'dandır

Ali Musa Rızâ 'dan uş Takî vü bâ Nakî geldi
Cihân sâlârı Asker' dir bilürsen *pîşüvâ*dandır

Bilürsen *pîşüvâ* evvel Muhammed' dir Ali âhir
Pes evvel âhir uş Mehdi kim ol Rabbi' l-alâ' dandır

İlâhî âl-i evlâd-ı Muhammed şâh hakkıçün
SEHER ABDAL' ına rahmet kim ol bir mübtelâdandır

(*Şiir, zincirleme semaî tarzındadır.)
(8b)

TAHMÎS SEHER ABDAL

(. ___ / . ___ / . ___ / . ___)

Meğer dil şehrine girdim bana aşkdan hitab oldu
Ki gülgül-i hokta ey âşık-ı deyu şöyle cevap oldu

Sana çün kim ezel Hakdan nasîp derd-i aşk oldu
Bu aşkı gel hakikat bil sana çün feth-i bâb oldu

Bilürsün çünki bu âlem değildir kimseye bâkî
Hakikat vech-i Hak bâkî ki ol âlicenâb oldu

Cemâl-i pertev Hak' dır görünür cümle eşyâda
Velî elvân u eşkâl lâ-aded-i bî-hisâb oldu

Düşelden cânımız aşka gönül taşup gelür nokta
Bu bahre düşüben garka varanlar kâmıyâb oldu

Muradım Hak idi Hak' dan Hakk' a minnet bihamdillâh
Gönül vasl-ı murâd oldu duâlar müstecâb oldu

Bu cân ol cânâ vasl olup hakikat küllî nûr oldu
İkilik gitdi bir oldu ikilikde hicâb oldu

Senin aşkın beni derviş kılalı kalmadı teşvîş
Şükür ol sâhib-i kerdeş gene hem uş nikâb oldu

Şikeste beste vü haste SEHERÎ olmuş aşkına
Hakikat aşk-ı vahdetde gönül mahv (u) türâb oldu
(8b)

SEHER ABDAL

(. ___ / . ___ / . ___ / . ___)

Ger bize ruhsat verirse hâlık-ı rabbü' l-enâm
Mustafa vü Murtaşâ' nın âline yüz bin selâm
Cân u dilden bu mübârek ismi yâd edem müdâm

Es-selâm ey şâh-ı sultân-ı velâyet es-selâm

Es-selâm ey zübde-yi âlem Muhammed Mustafâ
Es-selâm ey eşref-i âlem Aliyyü'l-Murtazâ
Es-selâm ey sâhib-i Hasan Hüseyin Hulk-ı Rızâ
Es-selâm ey şâh-ı sultân-ı velâyet es-selâm

Es-selâm ey menba-ı ilm-i muhît-i lemyezel
Es-selâm ey ibn-i 'amm-i şâh-ı bî misl ü bedel
Es-selâm ey muhît-i dîn âlim ü âmil amel
Es-selâm ey şâh-ı sultân-ı velâyet es-selâm

Es-selâm ey rûh-i pâk-i seyyid-i cihân
Es-selâm ey nûr-i zât-ı Hak te'âlâdan nişân
Es-selâm ey kâim-i arş ve zemîn (ü) âsumân
Es-selâm ey şâh-ı sultân-ı velâyet es-selâm

Es-selâm ey sâki-yi kevser Aliyye'l-Murtazâ
Es-selâm ey hâce-yi Kanber veliy-yi muktedâ
Es-selâm ey şâfi-yi mahşer vasiy-yi Mustafa
Es-selâm ey şâh-ı sultân-ı velâyet es-selâm

Es-selâm ey her şey-i menba-yı mevt ü hayâr
Es-selâm ey mevc-i deryâ Nûh-ı tûfân-ı necât
Es-selâm ey Yusuf u Ya'kûb (u) İbrâhim sıfât
Es-selâm ey şâh-ı sultân-ı velâyet es-selâm

Es-selâm ey İsa-yı Mûsâ münâcât ile tûr
Es-selâm ey Kâsım-ı cennât-ı adn ile kusûr
Es-selâm ey ma'ni-i Kur'ân u İncil ü Zebûr
Es-selâm ey şâh-ı sultân-ı velâyet es-selâm

Es-selâm ey Bâ-yı Bismillâhırrâhmânırrahîm
Es-selâm ey ma'ni-yi âyât-ı Kur'ân-ı kadîm
Es-selâm ey ism-i zât-ı hazret-iş Rabbü'l-azîm
Es-selâm ey şâh-ı sultân-ı velâyet es-selâm

Es-selâm ey nefha-yı deşt-i Necef hüsn-i cemîl
Es-selâm ey nesl-i âdem asl-ı İbrâhim Halîl
Es-selâm ey âleme ilm-i ilâhîden delîl
Es-selâm ey şâh-ı sultân-ı velâyet es-selâm

Es-selâm ey sâhib-i düldül emîr-i Zülfikâr
Es-selâm ey vâli-yi Hayber veliyy-i girdigâr
Es-selâm ey nûr-i zât-ı kudret-i Perverdigâr
Es-selâm ey şâh-ı sultân-ı velâyet es-selâm

Es-selâm ey âfitâb-ı hüsrev ü sâhib serîr
Es-selâm ey sâhib-i meydân-ı dîn-i mâh münîr
Es-selâm ey cümle bîdermâna sensin destigîr
Es-selâm ey şâh-ı sultân-ı velâyet es-selâm

Es-selâm ey Şepper ü Şüpper ü Zeynelâbidîn
Es-selâm ey Bâkır u Ca'fer İmâme'l-müttakîn
Es-selâm ey Musa ve Rıza İmâm-ı höştomin
Es-selâm ey Şâh-ı Sultân-ı Velâyet es-selâm

Es-selâm ey menba'-ı hilm ü hayâ Şâh-ı Takî
Es-selâm ey hazret-i makbûl-i dergâh-ı Nakî
Es-selâm ey vallâhi sensin fazillah Askerî
Es-selâm ey şâh-ı sultân-ı velâyet es-selâm

Es-selâm ey Mehdi-yi hak hucetü'l-kâim imam
Es-selâm ey kâil-i şer'-i habîb-i lâ yenâm
Es-selâm ey hâce-yi âhir zaman elf es-selâm
Es-selâm ey şâh-ı sultân-ı velâyet es-selâm

Es-salâtu ve's-selâm aleyke ey şîr-i Hüdâ
Es-salâtu ve's-selâm aleyke ey cân Mustafa
Es-salâtu ve's-selâm aleyke ey şâh evliyâ
Es-selâm ey şâh-ı sultân-ı velâyet es-selâm

Ey SEHER ABDAL şâhın yoluna terk eyle ser
Rûz-i mahşerde seni nârına yakmaya sakar
Gece gündüz can ile bu medhi söyle her seher
Es-selâm ey Şâh-ı sultân-ı velâyet es-selâm

(11a)

SEHER ABDAL

(_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _)

Ey şeh-i âdil-i düldüldür süvâr
Müfti-yi dîn kâdı-yı rûz şümâr

Darbet-i şimşirin ile şer'-i dîn
Buldu dün ü gün feri-yi iştihâr

Hûr u melek bende-yi fermân-ı berk
Vahşile tayrânsın u cin mûr u mâr

Dâire-yi na'l-i sîm-i düldülün
Arş kulağındadır küşüvâr

Hükm-i şehâdet ederim dâima
Abdın olanlara harâm ola nâr

Sensin uran mü'mine şâhâne tâb
Hâricînin gerdenine zülfikâr

Hâricînin körlüğüne medhini
Her dem içinde diyeyim sad-hezâr

Mazhar-ı hak nûr-i imâm-ı ümem
Şâh-ı cihândâr emîr-i kerem

Vasfını hak kıldı velî âdemi
Haddimi var ki ura medhinde dem

Hikmetine olmaya nakz u ziyâd
Mü'min ana medhede Hâricî zem

Ravza-yı pâkin var iken yâ emîr
Cennet-i a'lâyı n'idem n'eyleyem

Sencileyin şâhı olan mü'mine
Tantana-yı yevm-i haşirden ne gam

Haşır olıcak kudret elinden senin
Mü'min içe kevseri hâricî sem

Bu nefis tende iken murg-ı cân
Söyleyeyim vasfını her dembedem

*Sallû alâ seyyidinâ Mustafâ
Mîr-i hüdhâhâ dînâ-yı Murtazâ*

Kudret-i hak sendedir ey sırr-ı hak
Nûr-i cemâlinden alur gün ü şafak

Menba'-ı hikmetsin ayâ şâh-ı dîn
Senden alur cümle bu eşyâ sebak

Gördü seha vü kerem-i cûdunu
Dökdü yere ebr-i hayadan ırak

Bendenim ey şâh n'ola çareci
Taşa döğerse başını tak tak

Her nefes içinde deriz Yâ Ali
Aşkına dâim oluruz dak u lak

Medhini hak kendüsi kılmış ola
Kangı Havâric tuta bu söze dak

Derd ederim ismini her rûz u şeb
Cân ki vücûdumda ola yek ramak

*Sallû alâ seyyidinâ Mustafâ
Mîr-i hüdhâhâ dînâ Murtazâ*

Gel berü ey mü'min-i ehl-i şeref
Sad kıla ol bende-yi şâh-ı necef

Ol velînin aşkına kılsan n'ola
Hâricî'nin tığına sînen hedef

Söyle tevellâ-yı Ali rûz u şeb
Eyle teberrâ-yı sırr-ı "lâ tehaf"

Birisi merdân biri şîr-i pelîd
Biri Mu'âviye-yi kâv u 'alef

Ya Ali di Hâricî'den yeme gam
İt gibi bin kez derse af af

Cân ile ol pîr ü âl-i abâ
Ömrünü yok yere geçürme telef

Senden eğer var ise idrâk-i dîn
Cân gözün aç gör ki nedir çeng ü def

*Sallû alâ seyyidinâ Mustafâ
Mîr-i hüdüdhâ dînâ Murtazâ*

Dilkü deġilsen eġer ey şîr ü ner
Kulaġına bakla Ali'nin kemer

Var ise sînende eġer hubb-i şâh
Aşkına cân verene ola sîm ü zer

Mukaddem râhında tıfil oldu bil
Cümle vücûdât-ı cihân bahr u ber

Hâricî sana der ise Râfîzî
Sen dahi de kim ana ey mâdehor

Bende-yi evlâd-ı Ali'dir behişt
Düşmen-i evlâd-ı Ali fi's-sakar

Rahmet-i Hak ister isen ey azîz
Sıdk ile gel eyle fedâ cân u ser

Mü'min-ı dindâr mevâlî olup
Söyle bu evrâdı müdâm ey SEHER

*Sallû alâ seyyidinâ Mustafâ
Mîr-i hüdüdhâ dînâ Murtazâ
(11a-b)*

SEHER ABDAL

(_ _ _ / _ _ _ / _ _ _ / _ _)

(ELİF) Evvel ism-i zât-ı hazret-i Rabbu'l-ulâ
(BE) Beşâretidir Hüdâ'dan mustafâ ve Murtazâ

(TE) Tûrâbî olmayan bilmez tevârihden haber
(SE) Sevâba mâni' olanlar deġil ehl-i safâ

(CİM) Canın terk edüp oynada bu yolda başı
(HA) Hakikat bahrine dalmak dilersen bî-riyâ

(HI) Hüdâ'nın abdiyem dersen Resûlün ümmeti
(DAL) Da'vâ kılma ma'ni göster ey zâhid bana

(ZE) Zikr ü fikrin olmasa evlâd u âl-i Haydar'ın
(RE) Revâ olmaz namâzın tâ'atin olur hebâ

(ZE) Ziyândır zerk ile ömrün geçürme ey fakı
Ehl-i zerkin rehberi şeytan olur bî-mâcerâ

(SİN) Sergerdân olup gezme cihânı serteser
(ŞİN) Şek ü şepheden sâf ol olasin sen muktedâ

(SAD) Sıdk ile muhibb-i hânedân-ı Haydar ol
(DAD) zâyî' kılma ömrün ey azîz hoş-likâ

(TI) Talepkâr ol ne denli kâmil isen ey azîz
(ZI) Zuhûr ola hakîkat gelmeye noksân sana

(AYN) İlm-i min ledün bahrine gavvâs ol ki tâ
(GAYN) Gâlib-i server-ı merdân-ı Aliyye'l-Murtazâ

(FE) Fenâ ol "Fakr u fahrî" ihtiyâr eyle müdâm
(KAF) Kâni' ol kanâ'at gencine bekle rızâ

(KEF) Kâfir Hâricîlerdir şehâ buğzeyleyen
(LÂM) La'net anlara kılmadılar ahde vefâ

(MÎM) Mü'minler muvahhidler Ali'nin hubbidir
(NÛN) Nâkıs hâricîler oldular tavk u tafâ

(VAV) Vacipdir teberrâ vü tevellâ eylemek
Kim teberrâ kılmasa olmaz tevellâsı revâ

(HE) Hemîşe zikr ü fikrin Şâh'ı medhetmekdürür
Âstân-ı devleti makbûl-i dergâh-ı hüdâ

(LÂMELİF) Lâ gelmedi hergiz dilimden tâ ebed
Ehl-i ikrârım hakîkat bende-yi âl-Mustafâ

(YE) Yürü var mü'min isen sıdkile ey müttakî
Ehl-i beytin sevgüsünden cânımı kılma cüdâ

(ÇE) Çâker ol SEHER ABDAL imâm-ı heştüme
Âsitân-ı hazretinde çün bulardır şâh gedâ

Lutfedüp mü'minlerin cürmün bağışla Yâ İlah
Hem bihakk-ı hürmet-i evlâd-ı âl-i Mustafâ
(20a)

GAZEL SEHER ABDAL

(_ _ _ / _ _ _ / _ _ _ / _ _)

Yine seyyâh oluben destime aldım teberi
Yine 'azm-i diyâr etmeğe kıldım seferi
Dün (ü) gün âh edüp yârimi buldum seheri
Münkirin taşına men gerçek verdim siperi
Tevbeler bir dahi men kimseye etmem kederi
Yürü hey zülf-i siyâh noktadan aldım haberi
Dem edüp zâhid ile arz-ı kelâm eyleyemem
Yâri idrâk ederiz fark-ı aded eyleyemem

Ederiz şükrü Hüdâ'ya mahv ile bulduk demi
Taraf-ı hakdan olup bak nice eyler keremi
Giderek artdıra Bari Hüdâ mertebemi
Varalım kırklar ile bulalım 'ayn-ı cemi
Dem edüp zâhid ile arz-ı kelâm eyleyemem
Yâri idrâk ederiz fark-ı aded eyleyemem

Varalım Ka'be-yi 'uşşâkı tavâf eyleyelim
Dem edüp menzil alup gâhi (Eksik)

Bilelim âyinimizi su gibi sâf eyleyelim
Oturup sohbet-i yârân ile laf eyleyelim
Dem edüp zâhid ile arz-ı kelâm eyleyemem
Yâri idrâk ederiz fark-ı aded eyleyemem

Her ne buldunsa anın cümlesi âdemde imiş
Şeş ciheti anlamayan yasla mâtemde imiş
SEHER ABDAL yâ Hak deyüp demle dembeste imiş
Derd ile mihnet ile yâr ile pazarda imiş
Dem edüp zâhid ile arz-ı kelâm eyleyemem
Yâri idrâk ederiz fark-ı aded eyleyemem
(19a-19b)

NEFES

Yer yok iken gök yok iken ezelden
Hakk'ın birliğinde varında idim
“Kün” deyince evvell bezm-i elestden
Muhammed Ali'nin nûrunda idim

Âlemi âdemi bize yâr etdim
Bir avuç türâbdan halkı yaratdım
Dört kapuyu kırk makâmı bir etdim
Ol mekânda Hakk'ın şârında idim

Cebrâil Mikâil bir olur iken
Hakikat harmanı savrulur iken
Âdem'in kalıbı yoğrulur iken
İsrâfil ağzında sûrunda idim

Âlemin kısmetin veren Tanrı'sın
Ma'nisin bilmeze satmam arısın
Bir kuşa seksen bin şehrin dârisin
Ta'yîn verilirken yerinde idim

SEHER ABDAL Şâh-ı Merdân Ali'dir
Anın cânı Hacı Bektaş Veli'dir
On iki imâmın kudret elidir
Zülfikâr çalarken serinde idim*
(35b)

---

* Seher Abdal'ın son iki şiiri, İstanbul Şehir Üniversitesi Kütüphanesinde kayıtlı bulunan (<http://sehir.edu.tr/080xhtmluihandle1149847269>) cönkten alınmıştır.